

การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

A study on Moral School Project Operation of Basic Education Schools
In Phranakhon Si Ayutthaya Province

พงษ์พันธ์ ดิยะบุตร¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเทพ รุ้แผน²
Pongpan Tiyabut¹, Asst. Prof. Dr. Porntep Rupan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม 2) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 99 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่างมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านโรงเรียน รองลงมาคือ ด้านผู้บริหาร ด้านนักเรียนและด้านครู
2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ในภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าปัญหาสูงสุด คือ ด้านครู รองลงมาคือ ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหารและด้านโรงเรียน
3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 3.1) ด้านโรงเรียน มีกิจกรรมการดำเนินงาน 4 ประการ ได้แก่ ต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำเพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งระยะสั้นและยาว เป็นต้น 3.2) ด้านผู้บริหาร มีกิจกรรมการดำเนินงาน 3 ประการ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น เป็นต้น 3.3) ด้านครู มีกิจกรรมการดำเนินงาน 5 ประการ ได้แก่ ครูจะต้องออกแบบแผนการ

คำสำคัญ: การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม, โรงเรียนคุณธรรม

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹Master of Education Program in Educational Administration Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

²กรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

²Executive Committee of Doctor of Education Program Educational Administration Program Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ผู้ติดต่อ, อีเมล: พงษ์พันธ์ ดิยะบุตร, Komrai@hotmail.com

รับเมื่อ 22 กรกฎาคม 2562 แก้ไข 20 สิงหาคม 2562 ตอรับ 23 สิงหาคม 2562

จัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียนโดยผ่านโครงการคุณธรรมและกิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ เป็นต้น และ 3.4) ด้านนักเรียน มีกิจกรรมการดำเนินงาน 5 ประการ ได้แก่ ครูและนักเรียนต้องร่วมปฏิบัติกิจกรรมหลากหลาย พฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดี เป็นต้น

ABSTRACT

This research was aimed to 1) study conditions of moral school project operation; 2) study problems related to moral school project operation, and 3) provide suggestions to the operation of moral school project of basic education schools in Phranakhon Si Ayutthaya province. The research methodology covered 2 stages. Stage 1 was conducted to study conditions and problems relevant to moral school project. A sample group consisted of 99 moral school administrators who were acquired by a stratified random sampling. The research instrument employed in this study was a five-rating scale questionnaire with a reliability of 0.98. Statistics employed at this research stage included mean and standard deviation. Stage 2 was conducted to suggest guidelines to develop the moral school project of basic education schools in Phranakhon Si Ayutthaya province. The main informants were 5 experts who were acquired by a purposive sampling. The research instrument employed at this stage included semi-structured interviews. Content analysis was used to analyze the data.

Findings revealed that

1. conditions of moral school project operation were found in a high level. The highest practice was found in school, followed by administrators, students, and teachers, respectively.
2. problems of operating moral school project showed a low level. The highest score was found on teachers, followed by students, administrators, and school.
3. Guidelines to develop the moral school project were found in 4 aspects: 3.1) In terms of school, it consisted of 4 practical activities: the meeting of key personnel from school committee, school administrators, teachers, and students to set up an annual work plan related to the development of the moral school project both in short and long terms; 3.2) In terms of administrators, it consisted of 3 practical activities. School administrators had to monitor, follow up and report continuously within the time frame, and use the evaluation results to help develop the project in the following year; 3.3) In terms of teachers, it consisted of 5 practical activities. Teachers had to design learning activities related to morality through moral project work or other activities assigned by the school, and 3.4) In relation to students, it consisted of 5 practical activities. Teachers and students had to work together to exchange good behaviors and to suggest some behaviors that needed to be developed so as to inspire people for a good conduct.

Keywords: Moral school project implementation, Moral school

ภูมิหลัง

โครงการโรงเรียนคุณธรรม เป็นโครงการสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาจัดโครงการ

โรงเรียนคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1) และมีมูลนิธิยุวสถิรคุณคอยติดตาม นิเทศโรงเรียนคุณธรรม มีการพัฒนาหลักสูตรการอบรม จัดทำเอกสารกระบวนการพัฒนา คู่มือนิเทศติดตาม และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไป จากที่มาและความสำคัญของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จึงคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีเป้าหมายผลลัพธ์และผลผลิตที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างชัดเจน และร่วมมือกับมูลนิธิยุวสถิรคุณในการให้การอบรมพัฒนาศิษยานิเทศก์ ให้ทราบแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศได้นำกรอบแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางอันเดียวกัน และให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาการศึกษาต่อไป (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในปีการศึกษา 2560 ได้นำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม มาเป็นกรอบในการขับเคลื่อนเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและภูมิใจในการทำความดี สร้างเครือข่ายชุมชน องค์กรแห่งคุณธรรม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรม อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจนและมีความต่อเนื่อง บนพื้นฐานความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและอุดมการณ์คุณธรรม โดยสถานศึกษาสร้างเสริมตระหนักรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับ สร้างครู และนักเรียนแกนนำ กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเป้าหมาย ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย สร้างแบบอย่าง พฤติกรรมด้านคุณธรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณธรรม โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานประมาณ 1 ปีการศึกษา เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติงานครบรอบปีแล้ว จะต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีต่อไปให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพและปัญหาของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ปัจจัยของความสำเร็จที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การนิเทศติดตามโรงเรียน โดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จัดตั้งกลุ่มนิเทศอาสา จากการนิเทศโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ผ่านมา ยังไม่มีรายงานผลการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมภายในสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพและปัญหา และเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนางานบริหารงานของโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีกิจกรรมการดำเนินงานอย่างไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์แนวคิดการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม จากคู่มือการปฏิบัติและแนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามบทบาทของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1-12) และคู่มือมาตรฐานและตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 8-57) จากนั้น จึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ระยะ ดังแสดงในภาพประกอบ 1

สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม	
1. ด้านโรงเรียน	
1.1 การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน	1.2 มีแผนพัฒนาคุณธรรม
1.3 คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	
1.4 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง	1.5 สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
1.6 การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ	
1.7 ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก	
2. ด้านผู้บริหาร	
2.1 มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม	2.2 มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ
2.3 บริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้	2.4 ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติ
3. ด้านครู	
3.1 ความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม	3.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน
3.3 ความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม	3.4 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.6 ครูมีความประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี
3.7 การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงาน องค์กรภายใน	
4. ด้านนักเรียน	
4.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม	4.2 โครงการงานคุณธรรม
4.3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.4 เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรม
4.5 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม	4.6 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม
1. องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
1.1 ด้านโรงเรียน 1.2 ด้านผู้บริหาร
1.3 ด้านครู 1.4 ด้านนักเรียน
2. กิจกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริหารของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประจำปีการศึกษา 2560 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 132 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประจำปีการศึกษา 2560 จำนวน 99 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามสัดส่วนขนาดของกลุ่มประชากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เขต 2 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) ต่อจากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากรายชื่อโรงเรียนทั้งหมดโดยไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน 23 ข้อ 2) ด้านผู้บริหาร 14 ข้อ 3) ด้านครู 23 ข้อ และ 4) ด้านนักเรียน 20 ข้อ จำนวนทั้งสิ้น 80 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียนโดยวิธีการส่งไปรษณีย์และส่งที่โรงเรียนด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ได้แบบสอบถามกลับคืนทั้งสิ้น 99 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยสถิติการวิเคราะห์ คือค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านนักเรียนและด้านครู และปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหารและด้านโรงเรียน

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านโรงเรียน ได้แก่ ต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งระยะสั้นและยาว ต้องมีโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาบุคลากรและนักเรียน ให้มีความรู้ เข้าใจในการดำเนินงานตามที่ได้

กำหนดเป้าหมายไว้ ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ที่มากขึ้นด้วยการร่วมการแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ต้องพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาทันต่อข้อมูลและอย่างต่อเนื่อง และต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา รวมถึงการส่งเสริมในกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม

2.2 ด้านผู้บริหาร ได้แก่ ต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในงานให้มีระบบที่ดีมากยิ่งขึ้น ต้องร่วมมือกับครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังในการกำหนดเป้าหมาย มอบหมาย ภาระหน้าที่อย่างชัดเจน รวมถึงอธิบายหลักและวิธีการดำเนินงานด้านคุณธรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และต้องใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผน ในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น

2.3 ด้านครู ได้แก่ ต้องศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้วยการอบรม รับประทานอาหาร ให้เกิดความรู้และเข้าใจ เพื่อนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการดำเนินงานของตนเองต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียนโดยผ่านโครงการคุณธรรมและกิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ในดำเนินงานโรงเรียน คุณธรรม ต้องมีวิธีการประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และแจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติด้านต่างๆ ต้องใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เครือข่ายและจะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจมากขึ้นในการพัฒนาตนเองด้านคุณธรรม ฝึกปฏิบัติในการเป็นวิทยากร โดยเริ่มจากห้องเรียน สู่ระดับชั้น สู่ระดับโรงเรียน และกลุ่มเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดความ เชี่ยวชาญในทุกๆ ด้าน

2.4 ด้านนักเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนแกนนำ ต้องร่วมมือกันสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้กำลังใจในการปฏิบัติตน รวมถึงกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง โรงเรียน และประเทศชาติหลังการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ต้องร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดี ต้องตั้งกลุ่มทำโครงการคุณธรรมด้วยความสนใจเรื่องที่ยากจะทำร่วมกันและสอดคล้องกับคุณธรรมอัตลักษณ์หรือ กรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และคุณธรรมโรงเรียนที่กำหนดไว้ ต้องแบ่งภาระหน้าที่ ขอบข่ายการปฏิบัติงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือกัน มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบและมีอุดมการณ์ ด้านคุณธรรมด้วยการปฏิบัติตนให้มีพฤติกรรมที่ดีด้วยจิตใต้สำนึกในการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมและผู้บริหารและครู ต้องส่งเสริมกลุ่มนักเรียนให้กล้าแสดงออกโดยการประกวดโครงการคุณธรรม (Best Practice) จากการแก้ไขหรือพัฒนา จากห้องเรียนหรือโรงเรียน จนนำไปสู่การขยายผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสร้างเครือข่ายด้านคุณธรรมระหว่าง โรงเรียน และชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา มีประเด็นนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านนักเรียนและด้านครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชินวัฒน์ น้ำทรัพย์ (2552, บทคัดย่อ) พบว่า การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ด้านที่มีสภาพการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านการปรับสภาพบรรยากาศของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรม นั้นมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมตามบทบาทของโรงเรียน ให้โรงเรียนมีการกำหนดแผนพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้มีโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงงบประมาณในการพัฒนาทั้งด้านสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม ไว้ในแผนการปฏิบัติงานประจำปี ในระยะแรกๆ ซึ่งโรงเรียนทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะต้องดำเนินงานด้วยการมีแผนงานในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้บริหารและด้านโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2555, บทคัดย่อ) พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร โดยมีปัญหาการดำเนินงานสูงสุด คือ ด้านบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม โดยครูซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนหรือจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตในความเป็นคนดีมีคุณธรรม และครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางของโรงเรียนคุณธรรมและการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของนักเรียนในโรงเรียน นำไปออกแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

3. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ สรุปออกมาเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 ด้านโรงเรียนมีแนวทาง คือ จะต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งระยะสั้นและยาว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552, บทคัดย่อ) พบว่า ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดนโยบายวางแผนการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนจำเป็นต้องมีแผนพัฒนางานปฏิบัติการประจำปีและแผนระยะยาว ทั้งด้านสภาพบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในห้องเรียนและโดยรอบบริเวณโรงเรียน โดยร่วมกันกำหนดขอบข่าย แบ่งภาระหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการระดมทุนในการพัฒนา ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ

3.2 ด้านผู้บริหารของโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทาง คือ ต้องใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม มีการรายงานผลอย่างต่อเนื่องตามระยะเวลาและนำผลในการดำเนินงานมาวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไปให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2555, บทคัดย่อ) พบว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ให้ชัดเจนเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมจะสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีการมอบหมายครูผู้ที่มี

ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

3.3 ด้านครูโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางคือ ครูต้องออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียนโดยผ่านโครงการคุณธรรมและกิจกรรมอื่นที่โรงเรียนกำหนดไว้ในการทำงานโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2555, บทคัดย่อ) พบว่า ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลาย เน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียนในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเรียนการสอนผู้ที่มีความสำคัญที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการเรียน ก็คือ ครูผู้สอน ครูจำเป็นต้องมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน ด้วยการทำโครงการคุณธรรม โดยมีครูคอยแนะนำให้สามารถทำโครงการให้ประสบผลสำเร็จ จนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานร่วมกัน

3.4 ด้านนักเรียนโรงเรียนคุณธรรมมีแนวทางคือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนต้องร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำความคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิไลวรรณ สาลาสตาและคณะ (2552, หน้า 49) พบว่า การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในแบบของการจัดกิจกรรมสามารถแก้ไขปัญหาคคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ โดยใช้กิจกรรมค่ายพุทธบุตร การสวดมนตร์ไหว้พระ การบริหารจัดการ โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้บริหาร ครูและนักเรียนได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมละลายพฤติกรรม ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีกัน ในหมู่คณะส่งผลให้เกิดแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ดีขึ้นและมีความนิยมที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำมากำหนดนโยบายในการสนับสนุนโรงเรียนคุณธรรม ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน สนับสนุนด้านงบประมาณให้กับโรงเรียนคุณธรรมให้เพียงพอต่อโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ กำหนดขึ้นในการพัฒนาสถานศึกษาด้านคุณธรรม จัดโครงการอบรมหรือศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมที่ประสบผลสำเร็จตามบริบทขนาดสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนและมีมุมมองในการบริหารจัดการโรงเรียนต่อไป กำกับนิเทศติดตามอย่างละเอียด ด้วยการแนะนำ ส่งเสริมให้กำลังใจการปฏิบัติงานอย่าง จริงจังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 โรงเรียนคุณธรรม ควรเปิดโอกาสทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทำกิจกรรม การพัฒนา การส่งเสริมงานโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จ ควรหางบประมาณสนับสนุนการพัฒนา การจัดกิจกรรมเสริมทางด้านคุณธรรมจากหน่วยงานต่างๆ

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนคุณธรรม ควรนำมากำหนดแผนพัฒนาคุณธรรมแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดขอบข่าย ภาระหน้าที่อย่างชัดเจนมากขึ้น ส่งเสริมพัฒนาครู นักเรียนผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจในการ ดำเนินงานตามขั้นตอน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาด้านคุณธรรมให้ดียิ่งขึ้น ควรจัดระบบการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมและบริบทของสถานศึกษา และให้ทุกภาค

ส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มากยิ่งขึ้นในทุกกิจกรรม ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรม
การทำโครงการให้เกิดการพัฒนา ส่งเสริมทุกคนทั้งโรงเรียน

1.4 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนคุณธรรม ควรนำมาศึกษาหาความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำมา
ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของแต่ละบุคคล รายวิชา รวมถึงคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียน ร่วมแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กัน ในรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) เพื่อเกิด
ความรู้ใหม่มองหรือรูปแบบที่แปลกใหม่ ส่งเสริมให้นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริม
ด้านคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ ควรพัฒนาตนเองในด้านการเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินงานโรงเรียน
คุณธรรม ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนในการดูแลให้ร่วมมือ
ในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ เต็มกำลัง ด้วยความเต็มใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ
ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ควรมีการนำเสนอแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- ชินวัฒน์ น้าทรัพย์. (2552). การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาจังหวัดสระแก้ว. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*.
2(3).
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล. (2555). การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียน
ระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ สาลาสูตา และคณะ. (2552). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระกุมาร
รอยเอ็ดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 3(3).
- สิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ ลันตะวัน. (2555). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 7(20).
- สุภาพร สุขสวัสดิ์. (2552). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี. การค้นคว้าอิสระ
ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนา
นวัตกรรมจัดการศึกษา.